

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної служби якості
освіти України

18.06.2024 № 01-10/190

НЕЗАЛЕЖНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
«РОЗВИВАЮЧЕ НАВЧАННЯ»

КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Система розвивального навчання ДРiМ

**Цикл II
(3 – 4 класи)**

Розробники:

колектив авторів Незалежного науково-методичного центру «Розвиваюче навчання» та комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»:

Перепелицина О.А., канд. філос. наук, заступник директора ННМЦ «Розвивальне навчання»;

Сосницька Н.П., старший викладач секції розвивального навчання комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»;

Старагіна І.П., канд. псих. наук, науковий співробітник ННМЦ «Розвивальне навчання»;

Захарова Г.М., почесний директор ННМЦ «Розвивальне навчання»;

Жемчужкіна Г.В., науковий співробітник ННМЦ «Розвивальне навчання»;

Мельник К.І., науковий співробітник ННМЦ «Розвивальне навчання».

Вступ

Освітня програма початкової освіти «Система розвивального навчання ДРiМ» (далі – освітня програма) розроблена відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 року № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 688), Порядку проведення експертизи та затвердження освітніх програм повної загальної середньої освіти, розроблених не на основі типових освітніх програм, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 03 червня 2022 року № 520 «Про затвердження Порядку проведення експертизи та затвердження освітніх програм повної загальної середньої освіти, розроблених не на основі типових освітніх програм», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої Кабінетом Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, на основі психолого-педагогічної теорії розвивального навчання та експериментально-генетичного методу, у розробці яких безпосередню участь брали видатні українські вчені-психологи В. В. Репкін, С.Д. Максименко, О.К. Дусавицький, Ю. М. Швалб та інші.

Ця освітня програма є єдиним комплексом освітніх компонентів, спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання.

Метою освітньої програми початкової освіти «Система розвивального навчання ДРiМ» є всебічний розвиток дитини, її талантів та здібностей **в умовах освітньої діяльності**, що забезпечує становлення учнів як суб'єктів навчання. При цьому освітня діяльність розглядається як діяльність суб'єкта з оволодіння **узагальненими способами навчальних дій та саморозвитку** в процесі вирішення навчальних завдань, спеціально поставлених учителем на основі зовнішнього контролю та оцінювання, що переходять у **самоконтроль та самооцінювання**.

Унікальність освітньої програми «Система розвивального навчання ДРiМ» в тому, що вона базується на засадах психолого-педагогічної теорії освітньої діяльності. Освітній процес у системі розвивального навчання організований як **розв'язання системи навчальних завдань**, що є нічим іншим, як постійно тривалим дослідженням. Така система навчання забезпечує формування в учнів особливого, теоретичного, типу мислення, який виявляється в опануванні загального способу дії, умінні визначати сутність явища, а не орієнтуватися на його зовнішні ознаки, і на цій основі – вибудовувати власну освітню траєкторію, діяти в ситуації, що постійно змінюється. Саме такі якості необхідні сучасній людині. Цим й обумовлена **актуальність** упровадження

освітньої програми «Система розвивального навчання ДРiМ» у сучасний вітчизняний освітній простір.

Освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, тому не передбачає заучування здобувачами визначень понять. Діти в процесі освітньої діяльності аналізують, узагальнюють та моделюють досліджувані явища, виходячи на **загальні способи діяльності**, що забезпечує їм потенційні можливості досягнення життєвих цілей у різних ситуаціях. Такий підхід створює умови для природного запам'ятовування дітьми визначень найважливіших мовних та математичних понять.

Освітня програма «Система розвивального навчання ДРiМ» повноцінно забезпечує формування спільних для всіх компетентностей наскрізних умінь: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Вимоги до осіб, які можуть продовжити навчання за освітньою програмою «Система розвивального навчання ДРiМ»

Навчання за цією освітньою програмою можуть продовжити учні, які навчалися у 1 – 2 класах за освітньою програмою «Система розвивального навчання ДРiМ» або за іншою освітньою програмою початкової освіти.

Загальний обсяг навчального навантаження

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік	
	3 клас	4 клас
Мовно-літературна	350	350
Українська мова та література	245	245
Іншомовна освіта	105	105
Математична	175	175
Природнича	175	175
Соціальна і здоров'язбережувальна		
Громадянська та історична		
Технологічна		
Інформатична	70	70
Мистецька		
Фізична культура (не враховується під час	105	105

визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів)		
Усього	875	875
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	35	35
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	910	910
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження здобувача освіти	23/ 805	23/ 805

Загальний обсяг навчального навантаження учнів визначено відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти.

Навчальний план освітньої програми «Система розвивального навчання ДРiМ» складено на основі базового навчального плану початкової освіти для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання. Він деталізує загальний обсяг навчального навантаження, передбачений освітньою програмою, розкриває особливості організації освітнього процесу.

<i>Освітні галузі</i>	<i>Навчальні предмети/інтегровані курси</i>	Кількість годин на тиждень		Кількість годин на рік	
		3 клас	4 клас	3 клас	4 клас
Мовно-літературна	Українська мова та література (за системою розвивального навчання)	7	7	245	245
	Іноземна мова	3	3	105	105
Математична	Математика (за системою розвивального навчання)	5	5	175	175
Природнича, Громадянська та історична, Технологічна Соціальна та здоров'язбережувальна Інформатична	Я досліджую світ	5	5	175	175
	Дизайн та технології				
	Інформатика				
Мистецька	Мистецтво	2	2	70	70
Фізкультурна	Фізична культура*	3	3	105	105

Загалом (без фізичної культури + фізична культура)	22+3	22+3	665+ 105	735+ 105
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	1	1	34	34
Загальнорічна кількість навчальних годин	26	26	782	850
Гранично допустиме тижневе /річне навчальне навантаження учня	23	23	805	805

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

Перелік навчальних програм, які містить освітня програма «Система розвивального навчання ДРiМ»

Освітня галузь	Навчальна програма	Документ, що підтверджує надання грифу
Мовно-літературна (українська мова та література)	Навчальна програма навчального предмета «Українська мова та література» для 3 – 4 класів за системою розвивального навчання ДРiМ (автори Перепелицина О.А., Сосницька Н.П., Старагіна Н.П.)	Гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі» Лист ІМЗО від 08.01.2020 № 22.0/12-Г-27
Математична	Навчальна програма навчального предмета «Математика» для 3 – 4 класів за системою розвивального навчання ДРiМ (автори Захарова Г.М., Жемчужкіна Г.В., Мельник К.І.)	Гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі» Лист ІМЗО від 08.01.2020 № 22.0/12-Г-27
Мовно-літературна (іншомовна освіта)	Навчальна програма навчального предмета «Іноземна мова» для 3 – 4 класів, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. <i>або</i>	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743

	Навчальна програма навчального предмету «Іноземна мова» для 3 – 4 класів, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б.	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743
Природнича, Соціальна і здоров'язбережувальна, Громадянська та історична, Технологічна, Інформатична	Навчальна програма інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 3 – 4 класів розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. <i>або</i>	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743
Природнича, Соціальна і здоров'язбережувальна, Громадянська та історична	Навчальна програма інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 3 – 4 класів розроблена під керівництвом Савченко О.Я.	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743
Технологічна	Навчальна програма інтегрованого курсу «Дизайн та технології» для 3 – 4 класів, розроблена під керівництвом Савченко О.Я.	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743
Інформатична	Навчальна програма навчального предмета «Інформатика» для 3 – 4 класів, розроблена під керівництвом Савченко О.Я.	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743
Мистецька	Навчальна програма інтегрованого курсу «Мистецтво» для 3 – 4 класів, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. <i>або</i>	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743
	Навчальна програма інтегрованого курсу «Мистецтво» для 3 – 4 класів, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б.	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743

Фізична культура	Навчальна програма навчального предмета «Фізкультура» для 3 – 4 класів, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. <i>або</i>	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743
	Навчальна програма навчального предмета «Фізкультура» 3 – 4 класів, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б.	Наказ МОН України від 12.08.22 № 743

Форми організації освітнього процесу та педагогічні технології

Освітній процес у класах, які навчаються за освітньою програмою «Система розвивального навчання ДРiМ», здійснюється в умовах колективно-розподіленої освітньої діяльності за активної участі дітей методом **розв’язання системи навчальних завдань**. Метод має чітку структуру, визначену в теорії розвивального навчання: самоконтроль та самооцінювання учнями наявного способу дії, ситуація «розриву» між наявним способом дії та розв’язанням конкретного завдання, формулювання та прийняття проблеми, аналіз нового поняття, висування та доказ учнями гіпотез, вибір з-поміж запропонованих гіпотез відповідної та обґрунтованої, моделювання та перетворення моделі, розв’язання часткових завдань, самоконтроль та самооцінювання нового способу дії. Навчальні завдання в системі розвивального навчання спрямовані на конструювання та опанування загального способу дії. Їх розв’язання здійснюється в умовах **педагогіки партнерства** – взаємодії між учителем, учнями та їхніми батьками, а також між самими учнями.

Таке **навчальне співробітництво** вимагає **інтерактивних форм**, специфічних для розвивального навчання (загальнокласна дискусія, групово-дискусійна робота, парно-дискусійна робота, індивідуально-дискусійна), а також використання інших інтерактивних форм (проектна діяльність, сюжетно-рольові ігри, драматизації, екскурсії тощо). Організувати навчальне співробітництво вчитель / учителька може лише «зсередини» як рівноправний її учасник, партнер, виконуючи функцію фасилітатора. Таким чином, навчальне співробітництво є колективно-розподіленою освітньою діяльністю між учителем / учителькою та учнями / ученицями.

Також важливими в освітньому процесі є організація навчання у формі **взаємоконтролю та самоконтролю** учнів.

Види та інструментарій оцінювання результатів навчання учнів

Дії контролю та оцінювання в системі розвивального навчання здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах. Загальна стратегія контрольно-оцінювальних дій у початковій школі проявляється в поступовому зменшенні зовнішнього контролю та оцінювання результатів навчання учнів з боку дорослого та збільшенні внутрішнього контролю та оцінювання учнями власних результатів навчання.

Під час упровадження освітньої програми пропонується використовувати декілька видів оцінювання.

Формувальне оцінювання в системі розвивального навчання є фактично шляхом поступового переходу дій контролю та оцінювання від дорослого до учнів. Освітній процес у класах, які навчаються за освітньою програмою «Система розвивального навчання ДРiМ», здійснюється в умовах колективно-розподіленої освітньої діяльності за активної участі дітей в розв'язанні навчальних завдань. Умовою розв'язання навчального завдання є контроль дітьми за наявним в них способом дії та їхнє власне оцінювання успішності / неуспішності застосування цього способу дії під час розв'язання конкретного завдання. Саме це дозволяє учням поставити навчальне завдання та запропонувати гіпотези щодо його розв'язання. Таким чином, **самоконтроль та самооцінювання учнями наявного способу дії** в системі розвивального навчання є невід'ємною складовою самого процесу навчання. Крім контролю та оцінювання способу дії, учні постійно включені в процес **оцінювання колективних** (під час загальнокласної дискусії) **та власних** (завдання із самооцінювання) **результатів навчання**. Завдання вчителя – створення умов для усвідомлення учнями власного просування в навчанні, вибудовування власної траєкторії розвитку. Формувальне оцінювання є поточним у процесі навчання та здійснюється вербально і за допомогою спеціальних позначок «погоджуюся» / «не погоджуюся». Також учням пропонуються спеціальні завдання, спрямовані на формування в них дії самоконтролю та самооцінювання (оцінювання результатів роботи за кількома критеріями на «чарівних лінійках», ведення щоденника юного граматака тощо).

Підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове, річне) передбачає виявлення співвідношення результатів навчання учнів з очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою «Система розвивального навчання ДРiМ». Воно пропонується у вигляді тестових робіт, відкритих завдань, диктантів тощо.